

HE 207/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Kemin kaupunki kiittää Eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto HE 207/2022 vp Hallituksen esitykseen eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

Kemin kaupunki pitää työvoima- ja yrityspalveluiden siirtämistä kuntien vastuulle hyvänä ja tarpeellisenä uudistuksena. Kemin kaupunki on valmistautunut työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirtoon jo vuodesta 2012 alkaen silloisessa Työllisyyden kuntakokeilussa, Alueellisessa työllisyyskokeilussa vuosina 2017-2018 ja parhaillaan työllisyyden yhteispalvelu-hankkeessa yhdessä Te-palvelujen ja laajan sidosryhmäverkoston kanssa. Kemin kaupunki on johtanut ja koordinoit Kemin alueen laaja-alaista ÄRM-työtä, elinvoiman ekosysteemiä, liittyen Stora Enson lopettamiseen keväällä 2021. Kemin kaupunki on uudistanut omaa organisaatiotaan vastaamaan uuden kunnan tehtäviä, jossa elinvoimatoimiala vastaa kunnan työllisyyden, yrittäjyyden, osaamisen ja elinkeinoelämän edistämisestä. Kemin kaupunki on lausunut kesäkuussa lausunnolla olleeseen lakiesitykseen ja ollut kuultavana Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa.

Kemin kaupungin huomioidut lakiesitykseen koskevat järjestämisvastuuta, rahoitusta ja uudistuksen valmistelun etenemistä kunnissa. Kaiken kaikkiaan on kyse valtavan suuresta lakipaketista, jossa on paljon yksityiskohtia.

Järjestämisvastuu

Kemin kaupunki pitää tärkeänä, että vastuu palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta sekä työttömyysturvan rahoittamisesta tulee olla samalla taholla. Kemin kaupungin näkemyksen mukaan järjestämisvastuu tulisi siirtää jokaisen yksittäisen kunnan vastuulle. 20 000 henkilön työvoimapohjan edellyttämästä työllisyysalueen vaatimuksesta tulisi luopua. Tällä olisi vahva vaikutus ohjata kuntia muodostamaan vahvoja yhteistoiminta-alueita. Tämä mahdollistaisi myös sen, että kunnat voisivat keskenään sopia tarkoituksenmukaisimmasta tavasta järjestää palvelut. Samalla se ohjaa ne kunnat, joiden edellytykset palvelujen järjestämiseen yksin ovat haasteelliset, tarkoituksenmukaiseen yhteistoimintaan. Esimerkiksi Meri-Lapin alueen kunnilla on vahva tahtotila sopimiseen työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämiseksi. Paikallinen ja alueellinen tuntemus, lähellä kuntalaisia ja asiakkaita, takaa ketterät ja tarpeenmukaiset palvelut ja toimijoiden yhteistyön, joilla kunnan ja alueen elinvoimaa edistetään. Meri-Lapin alueella tästä on näyttöä sekä suurinvestointien että negatiivisen rakennemuutoksen (Outokumpu, Stora Enso, Metsä Fibre) hoitamisessa.

Elinvoiman ja työllisyyden edistäminen edellyttää usean eri toimijan, valtion, työnantajien, kunnan ja oppilaitosten yhteistyötä. Tämän koordinointi ja johtaminen ketterästi ja joustavasti onnistuu parhaiten kunnan päätöksenteon kautta kun resurssit, valta ja vastuu ovat samalla taholla. Palvelujen ja työttömyysturvan rahoitusvastuuta ei saisi erottaa palvelujen järjestämisvastuusta. Vastuu ja valta tulee olla tasapainossa, jotta saadaan vaikuttavuutta ja kannustavuutta. Kannustavuus ulottuu silloin kannustavien ja tehokkaiden palvelujen tuottamiseen ja hankintaan. Toiminnan vaikuttavuuden seuranta ja arviointi kuuluu palvelujen järjestäjälle ja maksajalle.

Kirjoita nimesi,
virkanimikkeesi ja
organisaatiosi
Päivämäärä

Kuntien yhteistoiminnan sopimisen mahdollistava lainsäädäntö vapauttaa ja nopeuttaa uudistukseen valmistautumista. Nyt lakiesitykseen sisältyvät työllisyysalueen organisointimallit, kuntayhtymä tai vastuukuntamalli, vievät päätöksenteon pois kunnan vaaleilla valituilta luottamushenkilöiltä ja aiheuttavat lisää hallintokuluja ja byrokratiaa. Vaarana on, että vuosi 2023 menee kuntien väliseen neuvotteluun työllisyysalueen hallintorakenteesta kun painopiste ja resurssit tulisi suunnata palveluiden kehittämiseen ja alueen elinvoimatekijöiden yhteiseen vahvistamiseen. Nyt on jo nähtävissä, että hallintorakenne ohjaa valmistelua ja taka-alalle jää uudistuksen keskeisimmät uudistukset eli Te-palveluiden siirto kunnille ja asiakaslähtöiset lähipalvelut. Vaarana kuntayhtymä- tai vastuukuntamallissa on myös se, että työnhakijapalvelut korostuvat ja eriytyvät kunnan elinkeinopalveluista ja elinvoimakokonaisuudesta. Kunnissa on valmiina organisaatio ja elinvoiman edistäminen on jo nyt kunnan keskeisiä tehtäviä. Myös Te-palvelujen henkilöstön epätietoisuus tulevasta työnantajasta pitkittyy siihen saakka kunnes työllisyysalueet ja sen hallintomalli alueella on ratkaistu. Uudistuksen käytännön toteuttamiseen jää hyvin vähän aikaa

Rahoitus

Kemin kaupunki haluaa tuoda esille näkemyksensä, että uudistuksessa tulee varmistaa, että järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu ovat samalla toimijalla ja että kokonaisuudessaan uudistus on kustannusneutraali kunnille. Kemin kaupunki pitää keskeisen tärkeänä, että valtio sitoutuu korvaamaan tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti ja myös tilakustannukset, henkilöstöhallinnon kulut, ICT-kulut jne. korvataan.

Työttömyysturvan rahoitusvastuun uudistaminen nähdään toimivan kannustimena entistä tehokkaammalle työllistämislle ja kuntien elinvoimatyölle. Kuntien on panostettava vielä aiempaa enemmän työpaikkojen syntymiseen. Haasteellista kuitenkin on mm. vaikeasta rakennetyöttömyydestä kärsivien kuntien osalta, että työllistymistä edistäviin palveluihin ohjaaminen ei katkaise kunnan rahoitusvastuuta. Jotta kuntien rahoitusvastuusta ei tule kunnille kasvavaa menoerää edellyttää se, että myös hyvinvointialueella kyetään järjestämään riittävästi työhön kuntouttavia ja työ- ja toimintakykyä ylläpitäviä palveluja niitä tarvitseville työttömille työnhakijoille. Se puolestaan edellyttää osaamisen ja resurssien riittävyyttä sekä vahvaa yhteistyötä työllisyyspalvelujen ja hyvinvointialueen välillä. Tärkeää on huolehtia, että valtionosuuden kautta tuleva rahoitus voidaan käyttää työllisyyden edistämiseen eikä kasvavaan työttömyysturvan rahoittamiseen. Arvioitaessa kunnan tai työllisyysalueen kykyä ja selviytymistä työllisyys- ja yrityspalveluiden järjestämisessä tulee arvioon liittää myös hyvinvointialueen tuottamat työllistymistä tukevat palvelut Typ-palvelussa.

Myös työttömyysturvaetuuksien kompensaation määräytyminen kunnille poikkileikkaustilanteen mukaisesti ilman uudelleentarkastelun mahdollisuutta vaatii muutoksia. Työttömyysturvaetuuksien kompensaatiota tulisi tarkastella määräajoin, sillä esitetty malli on voimakkaasti suhdanneriippuvainen.

Työvoimapalveluiden uudistus on käynnistymässä samaan aikaan kun on käynnissä hyvinvointialueuudistus, joka on kuntahistorian suurin muutos. Kahden kokoluokaltaan näin suuren uudistuksen yhtäaikainen valmistelu ja eteenpäin vieminen on kunnille haastavaa. Uudistus edellyttää

Kirjoita nimesi,
virkanimikkeesi ja
organisaatiosi
Päivämäärä

kunnilta toimeenpanovaiheessa suurta panostusta ja kustannuksia tulee syntymään jo ennen vuotta 2025. Kuntia tulee tukea uudistuksen toimeenpanovaiheessa myös taloudellisesti.